

УДК: 339. 9: 327: 334. 012. 82 (8) «20»

ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКИХ ДЕРЖАВ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

С. О. Якубовський, д. е. н., професор, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Syakubovskiy@onu.edu.ua, О. П. Сарнацький, д. іст. н., професор, ДВНЗ «Запорізький національний технічний університет», asarnatskiy@mail.ru

У статті досліджено особливості розвитку економічних інтеграційних процесів країн Латинської Америки на початку ХХІ ст. Показано, що залежні від США латиноамериканські держави завжди виявляли стійке прагнення до створення власних міжнародних утворень. Цьому процесу також сприяв і негативний досвід приєднання певних країн до вже існуючих інтеграційних об'єднань. Зокрема, входження Мексики до НАФТА та виникнення низки соціально-економічних проблем для мексиканської економіки стали поштовхом для інших латиноамериканських країн більш швидкими темпами розбудовувати системи власних регіональних економічних інтеграційних утворень.

Виявлено, що найбільш потужними економічними інтеграційними об'єднаннями Латинської Америки у досліджуваній період були МЕРКОСУР та Андське співтовариство націй (АСН). Головною особливістю АСН є створення інституціональної структури з наднаціональними функціями за моделлю ЄС, тоді як МЕРКОСУР відрізняється децентралізованою організаційною структурою, в основу якої покладений принцип консенсусу. Використовуючи наявні механізми цих об'єднань, у 2008 році було створено найбільше інтеграційне співтовариство даного регіону – Південноамериканський союз націй (УНАСУР), до якого ввійшло 12 країн. Дане інтеграційне утворення покликане створити гарантії сталого енергетичного постачання з урахуванням безпеки, ефективності експлуатації ресурсів та регіонального споживання Південноамериканського регіону.

Виявлено, що інтеграційні процеси в Латинській Америці мають як відцентрову, так і доцентрову складові, що свідчить про суттєвий вплив на діяльність регіональних міжнародних утворень не тільки економічних, але й політичних факторів.

Ключові слова: Меркосур, Андська співдружність націй, відцентрова складова, доцентрова складова, Південноамериканський союз націй (УНАСУР), ALBA, сукре.

Постановка проблеми. Для переважної більшості держав земної кулі проблема інтеграції в світове господарство поставив ще у другій половині минулого століття. Але не слід забувати й про економічну інтеграцію, складовою якої є регіональна інтеграція, що постійно розвивалася і продовжує розвиватися й зараз. Не стали винятком у прагненні до регіональної інтеграції і країни Латинської Америки. Історичне минуле та певні суперечності змушували країни цього регіону консолідувати свої сили, намагаючись покращити власний економічний розвиток. До того ж надмірне втручання США відвернуло багато країн Латинської Америки від ідеї інтеграції з більш розвиненим сусідом. Саме тому більшість держав даного

регіону починали шукати вихід в економічній інтеграції в межах регіону, намагаючись створити більш успішне, ефективне та гармонійне міжнародне об'єднання, яке б допомогло досягти високого рівня розвитку її складовим частинам.

Варто зазначити, що стимулом до подальших форм регіональної інтеграції на початку ХХІ ст. для латиноамериканських держав є успішні приклади з різних частин світу. Це й ЄС, який є доволі ефективним та успішно діючим міжнародним утворенням, держави Східної та Південно-Східної Азії. Останні мають більше схожих рис у історичному розвитку з країнами Центральної та Південної Америки. Отже, актуальність теми дослідження визначається процесами в

політичних та економічних відносинах між країнами цього регіону на початку XXI ст., які мають специфічний характер через вплив ряду тенденцій у міжнародному житті, однією з яких є регіональна інтеграція.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан розробки теми певною мірою є умовним, оскільки розглядається головним чином через публікації окремих латиноамериканських і західних джерел та роботи науковців країн СНД.

Суто латиноамериканськими є концепції «перспектив залежності» та «перспектив автономності» в межах структуралістського підходу до розвитку, які, з огляду на домінування США в регіоні, визначають зовнішнє втручання як головну причину недостатнього розвитку. Оцінка значення інтеграції для країн Латинської Америки дається в роботах Фернандо Енріке Кардозо та ін. [1].

В теоретичних напрацюваннях окремих авторів обґрунтовується доцільність економічних реформ через об'єднання зусиль окремих національних акторів. Ці моменти знайшли своє відображення у відповідних працях, опублікованих на Заході [2].

Латиноамериканська інтеграція значно менше досліджена у вітчизняній латиноамериканістиці. Разом з цим, певний вплив на визначення кола інтересів України у цьому напрямку здійснили праці вітчизняних авторів: Г. Хоменка [3], О. Ткача [4].

У дослідженнях російських авторів: В. А. Лавута [5], О. Кудрявцевої [6], А. Пятакова [7] детально викладені недоліки і переваги інтеграційних процесів в економічній та фінансовій сферах латиноамериканських країн, запропоновані конкретні заходи із застосування досвіду латиноамериканської інтеграції.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей розвитку регіональних інтеграційних процесів між країнами Латинської Америки на початку XXI ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характер економічної інтеграції у Латинській Америці набув значних структурних змін лише у XXI ст. Це пов'язано не лише зі зміною економічної кон'юнктури у світі, але і з внутрішніми процесами в самому регіоні. Демократизація політичного

життя та реорганізація соціально економічної складової значно вплинули на характер інтеграційних процесів. Варто не забувати й той факт, що латиноамериканські держави, знаходячись під впливом США, завжди прагнули до власних альтернатив, в тому числі й у контексті створення власних міжнародних утворень. Негативні наслідки приєднання до НАФТА для мексиканської економіки стали поштовхом для інших країн Латинської Америки у продовженні розбудові системи власних регіональних економічних інтеграційних утворень. Тому не видається несподіваним створення й розвиток Боліваріанської альтернативної моделі (ALBA). Слід розглянути наслідки розвитку економічної інтеграції в Латинській Америці, в тому числі і на прикладі деяких регіональних утворень.

На раді Меркосуру (грудень 2002 р.) було прийнято рішення про зближення блоків, що має не лише зміцнити торгово-інвестиційні зв'язки, а й підвищити якість життя південноамериканських народів. Тривожною проблемою обох спільнот залишалося безробіття. Частка міських безробітних серед економічно активного населення склала на той час в Аргентині 19%, Уругваї – 17% і Парагваї – 15%. Пожвавлення економіки Бразилії і Аргентини в 2003 р., пов'язане з приходом до влади керівників нового типу, призвело до зростання співпраці між Меркосур і Андским співтовариством націй. Вони підкреслили не тільки важливість зміцнення Меркосуру, але і створення більш широкого об'єднання – Південноамериканської зони вільної торгівлі [8, с.34, 35–36].

Досвід Меркосуру та інших латиноамериканських блоків показав, що інтеграція може бути дієвим інструментом стабільності, але разом з тим вона здатна з стимулятора господарського зростання перетворитися на переносника кризових явищ. Подібна «інфекційна» ситуація склалася на початку першого десятиліття XXI ст., коли фінансово-економічна криза в Аргентині стала поширюватися на партнерів по Меркосур, викликавши загальний спад в співтоваристві. У 2006 р. до Меркосур приєдналася і Венесуела. В якості асоційованого члена там вже перебувають Чилі, Перу, Колумбія, Еквадор і Болівія, об'єднані протистояти неба-

жаному тиску центрів. Мексика має статус спостерігача.

Не залишається осторонь від інтеграційних процесів і Куба, що стала в 1999 р. членом ЛАМ (раніше ЛАСТІВ). У грудні 2002 р. між Бразилією і Кубою підписано угоду про преференційні тарифи, що так чи інакше змінює конфігурацію Меркосуру Пільгові мита на ввезення на Кубу 240 видів бразильських товарів і майже на 200 кубинських, що надходять на ринок Бразилії, – перший крок не шляхи відповідної угоди з Меркосур в цілому [9, с.53].

Серед перспективних завдань блоку виділяються два – політичне, у центрі якого подальший розвиток парламенту Меркосуру, та економічне – створення єдиної валюти. Досвід Євросоюзу показує, що існування єдиної валюти може запобігти фінансовому хаосу, який був би можливий, наприклад, після «чорного вересня» 2001 року. З метою запобігання грошових негараздів в Меркосур прийнято рішення про утворення Інституту валюти. Дотримання досягнутих домовленостей, спільне виконання прийнятих рішень наблизить країни блоку до стратегічної мети створення в майбутньому єдиного енергетичного, а потім і спільного ринку Південної Америки.

Важливим напрямом стає ліберальне торговельно-інвестиційне зближення з Євросоюзом при повному усуненні взаємних внутрішніх перешкод в найближчі десять років (першого трансатлантичного об'єднання). На черговій зустрічі Латино-Карибської Америки та Євросоюзу, що відбулася в травні 2004 р. в мексиканському місті Гвадалахара, брали участь і новачки, які тільки вступили в ЄС. Наступний саміт пройшов в травні 2006 р. у Відні. Договори про вільну торгівлю з ЄС вже уклали Мексика і Чилі.

10–11 травня 2005 р. у столиці Бразилії пройшов саміт Південноамериканського співтовариства націй і Ліги арабських держав. У кожній з цих організацій є безліч власних недоліків, диспропорції в економічному розвитку, соціальні контрасти, розходження в політичному устрої. Вони об'єднуються за створення сприятливих зовнішніх умов для вирішення національних проблем. Передбачається підвищення рівня ко-

операції, заохочення взаємних капіталовкладень, раціональне використання економічного потенціалу обох регіонів. Зустріч завершилася ухваленням «Декларації Бразилія» Підписано угоду між Меркосур і Радою співробітництва країн Перської затоки про створення в перспективі зони вільної торгівлі. Зближення з арабськими країнами теж часом підштовхується людським фактором – в Південній Америці є численні арабські діаспори, зацікавлені в розширенні зв'язків і контактів. За оцінками експертів, на континенті проживає 17 млн. арабів і їх нащадків. Близько 6 млн. – мусульмани, інші – християни сирійсько-ліванського походження. Так, наприклад, вихідці з Близького Сходу становлять значну і впливову частину правлячої еліти в Еквадорі. Чимало вихідців з арабського світу і серед найбагатших людей регіону [10, с.58].

Ця ініціатива органічно вписується в зовнішньополітичну і зовнішньоекономічну стратегію Бразилії. Одним з її ключових напрямів є співпраця по вектору «Південь–Південь». Воно входить до числа пріоритетів уряду. Особисто президент у супроводі підприємців здійснив низку поїздок по африканським країнам з метою розширити зв'язки з «чорним» континентом. Тут, крім усього іншого, приймалися до уваги й етнічні чинники – значну частину населення Бразилії становлять нащадки вивезених рабів. Важливим кроком на цьому векторі взаємодії стало утворення союзу між гігантами другого ешелону – Бразилією, Індією і Південно-Африканською Республікою. Раніше це «тріо» з вини Заходу знаходилося на узбіччі світового розвитку [10, с.59].

Цим шляхом йдуть й інші країни. Мексика, Перу і Чилі активно беруть участь у роботі Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС), що об'єднує 22 економіки світу. Два форуму АТЕС пройшли в Латинській Америці – у Мексиці в 2002 р. і в Чилі в 2004 р.

Важливою формою трансконтинентальної інтеграції є Ібероамериканські саміти, які скликаються регулярно, де поряд з Іспанією і Португалією представлені 22 латиноамериканські країни. XV зустріч у верхах відбулася в іспанському місті Саламанка в жовтні 2005 р. Через рік, у листопаді, в сто-

лиці Уругваю Монтевідео пройшов черговий саміт. На ньому обговорювалися питання міграції, в тому числі й трудової.

Новим кроком у розвитку інтеграційних процесів на континенті стало підписання в грудні 2004 р. главами 12 південноамериканських держав Декларації Куско про створення в подальшому Південноамериканського співтовариства націй (УНАСУР). У новий блок увійшли країни МЕРКОСУР, Андського співтовариства націй (Болівія, Венесуела, Колумбія, Перу, Еквадор), Чилі, Гайана і Суринам [5, с.40]. У документі проголошувалася рішучість країн розвивати політичну, соціальну, економічну, екологічну та інфраструктурну інтеграцію простору Південної Америки, сприяти підвищенню ролі держав ЛКА в світі, зміцненню їх позицій на міжнародних форумах [11].

Співпраця в галузі розвитку інфраструктури, що передбачає виробничу кооперацію, надає проекту південноамериканської інтеграції велику глибину в порівнянні зі схемами, орієнтованими на створення ЗВТ. Основними пріоритетами даного проекту стали: торгівля, розвиток інфраструктури і політична співпраця. Це дало підставу країнам-учасникам нового об'єднання назвати його спільнотою за прикладом ЄС, з територією, яка перевищує 17, 7 мільйона кв. км. і населенням більше 384 млн. осіб [11].

Нарешті 23 травня 2008 року президенти дванадцяти держав Латинської Америки підписали договір про створення Південноамериканського союзу націй (УНАСУР) в бразильській столиці, місті Бразіліа. До складу союзу увійшли: Аргентина, Болівія, Бразилія, Чилі, Колумбія, Еквадор, Гаяна, Парагвай, Уругвай, Перу, Суринам і Венесуела. Це найбільше інтеграційне співтовариство в Латинській Америці з сукупним ВВП більше 1,23 трлн. дол. Головна мета нового регіонального об'єднання – посилення політичної співпраці, економічна інтеграція і захист загальних інтересів, використовуючи вже наявні механізми Андського співтовариства націй і Меркосур. Підписаний засновницький договір було названо «історичним кроком у правильному напрямку». Новий блок повинен підсилити позиції регіону в XXI ст., до 40-х рр. якого, повідо-

мила його тимчасова голова Мішель Бачелет – президент Чилі, більше 60% світової економіки будуть зосереджені в країнах, що розвиваються, і не в останню чергу – в південноамериканських [12].

Основними викликами південноамериканців на даному етапі є гарантії сталого енергетичного постачання з урахуванням безпеки, ефективності експлуатації ресурсів та регіонального споживання. Такий тип інтеграції може дозволити здійснити ефективну відповідь на будь-який попит, а у випадку з енергетикою він може зрости до 2018 року, згідно з даними статистики, на 73%. Також очікується поліпшення балансу кожної з південноамериканських країн завдяки внутрішньому регіональному обміну, ринкової експансії, диверсифікації джерел сировини, скорочення наслідків руйнівних засух і повеней, зростання цін на енергоносії [13].

Однак для цього, вважають місцеві спостерігачі, необхідно багато чого зробити. За даними Міжамериканського банку розвитку, надзвичайно зростає необхідність зовнішніх інвестицій у цю сферу в Латинської Америки, які повинні скласти не менше 1380 млрд. дол. Тільки у розвиток енергетики необхідно вкласти 720 млрд. дол. [13]. Прикладом успішної регіональної енергетичної інтеграції може служити Бразилія, яка підтримує відповідні проекти майже з усіма сусідніми країнами та її досвід може бути врахований у межах УНАСУР [12]. Співробітництво Бразилії з сусідніми країнами має взаємовигідну основу. Так, відповідно до угоди про будівництво в Парагваї дамби «Ітаїп» Бразилія буде одержувати 20% всієї споживаної електроенергії. Друга угода – з Болівією про спорудження двостороннього газопроводу, передбачає постачання в Бразилії 60% його пропускної здатності, що рівноцінно всьому об'єму споживання газу в країні [13].

Світова фінансово-економічна криза, що почалася в 2008 р., не тільки піддала латиноамериканську економіку суворим випробуванням і оголила існуючі проблеми, а й продемонструвала фінансово-економічний потенціал регіону, його здатність ефективно реагувати на зовнішні виклики. Реалізації поставлених завдань сприяло затвердженню

на саміті глав держав у серпні 2010 р. загального Митного кодексу, який повинен був завершити формування митного союзу в рамках Меркосур. Подальші перспективи розвитку інтеграційного процесу в МЕРКОСУР та Південній Америці в цілому країни пов'язують з рішенням про формування Південноамериканського Союзу націй [5, с.41].

Інтеграційні процеси в рамках Меркосур та АСН мають як відцентрову, так і доцентрову складові. Зокрема, вихід Венесуели з Андського співтовариства в 2006 р. та її вступ до МЕРКОСУР підтверджують неоднозначність цього процесу й вплив політичних факторів на даний процес. Крім того, Чилі й Болівія ще в 1996 і 1997 р., відповідно, стали асоційованими членами даного угруповання, потім у нього ввійшла Перу. В 2005 р. до них приєдналися інші учасники АСН. Подібного роду переорієнтації в інтеграційних процесах також говорять про те, ще феномен інтеграції в регіоні піддається коливанням під впливом політичних і економічних факторів, у яких кожна країна намагається оптимізувати свої зовнішні економічні зв'язки, у першу чергу, зовнішньоторговельні. Обсяг внутрішньозональної торгівлі Латинської Америки, що певною мірою визначає ступінь інтеграції того або іншого блоку, був нижчим від європейських або азійських. У регіоні на той час він становив 17 %, в Азії – 34 %, у НАФТА – 56 %, а в Євросоюзі – 62 % [14, с.50].

До доцентрової складової інтеграційних процесів на Американському континенті належить укладення Рамкової угоди про створення Зони вільної торгівлі між АСН і Меркосур. З липня 2005 р. країни Меркосур етапи асоційованими членами АСН. Особливість відносин між двома субрегіональними угрупованнями також міститься в зацікавленості з боку Південного спільного ринку в залученні до своїх структур членів АСН, зокрема Болівії й Еквадору, що дало б можливість вирішувати енергетичні проблеми з використанням їх вуглеводневої сировини останніх.

Однак, згідно ст. 20 Асунсьйонської угоди дані країни не можуть стати повноправними членами МЕРКОСУР, якщо вони не припинять своє членство в АСН [14, с. 7–

8]. Ця заплутана юридична ситуація може бути розв'язана лише політичними методами, у тому числі шляхом перегляду згаданої вище угоди або внесення до неї виправлень. Підписання різного роду угод між двома інтеграційними блоками й окремими країнами-учасницями інтеграційного процесу закладає фундамент для їхнього злиття й втілення об'єднання в межах УНАСУР, про що буде сказано нижче. В умовах кризи Аргентина і Бразилія прийняли рішення про відмову від використання американського долара у міждержавних платежах, що стало свідченням бажання лідерів країн ЛКА забезпечити національні економіки від американської фінансової системи і позитивно позначилося на подальшому зближенні двох країн. Нова схема розрахунків, з використанням бразильських реалів і аргентинських песо, вступила в силу з кінця 2008 р.

Крім того, наприкінці 2007 р. урядами Аргентини, Бразилії, Венесуели, Парагваю, Болівії та Еквадору був підписаний Акт про створення «Банку Півдня» (Banco del Sur) із капіталом 7 млрд дол. На думку експертів, створення цієї установи не тільки зміцнить інтеграцію в Південній Америці, але й стане відправним пунктом у реформуванні всієї світової фінансової системи. Вперше ідея формування нового фінансового органу була висловлена ще в 2006 році венесуельським президентом Уго Чавесом. За цей час Каракас ґрунтовно підготувався до реалізації своєї ініціативи – Венесуела в 2007 р. покинула й МВФ, і Світовий банк [7, с.42, 43]. Зв'язок інших держав, що ввійшли до Banco del Sur, із цими глобальними інститутами також ослабнув в останні роки. За оцінками аналітиків, лєвова частка активів нового банку буде надана Бразилією та Венесуелою. Рішення даних країн узяти на себе більшу частину витрат обумовлене тим, що вони прагнуть регіонального лідерства. У Латинській Америці є більше 200 млрд. доларів вільних засобів, які можуть бути з успіхом інвестовані в регіоні, що навряд чи порадує США, оскільки більша частина даних грошей вкладена зараз у американські цінні папери.

Наприкінці червня 2008 р. у аргентинському місті Сан-Мігель-де-Тукуман відбувся 35-й саміт МЕРКОСУР, на якому об-

говорювались такі питання, як зростання світових цін на продукти харчування та енергоресурси [6, с.70]. Президенти домовилися використовувати наявний потенціал Меркосур під час продовольчої кризи та стрімкого зростання цін на нафту. Нагадаємо, що країнам регіону належать 120 млн. гектарів культивованих земель, 300 млн. голів худоби. Вони постачають на світовий ринок третину світового експорту курячого м'яса, 10 % молока та інші. Президент Венесуели Уго Чавес запропонував створити спеціальний фонд для забезпечення продовольчої безпеки, засоби до якого могли поступати від продажу нафти [5, с.71]. Одним із прикладів поглиблення інтеграції повинно стати скасування паспортного режиму між всіма країнами МЕРКОСУР, що розглядається як крок на шляху до запровадження спільного громадянства. Також на саміті були підписані торгові угоди з Південноафриканським митним союзом, Туреччиною та Йорданією, що передбачають скорочення мит і створення у майбутньому зони вільної торгівлі [6, с.78].

У травні 2008 р. 12 держав підписали Конституційний договір про фактичне заснування Союзу південноамериканських націй. У договорі сказано, що об'єднання країн Південної Америки відбуватиметься не тільки в економічній, але і в соціальній, політичній і культурній сферах. Країни, залишаючись незалежними, будуть, як і в Євросоюзі, обговорювати спільні проблеми в єдиному парламенті, який планується розмістити в Болівії [15]. Штаб-квартира розташовуватиметься в Еквадорі, а єдиний банк – у Колумбії. У грудні 2008 р. на позачерговому саміті УНАСУР з ініціативи Бразилії, яка прагне зміцнити свої позиції в якості лідера регіональної інтеграції, була створена Південноамериканська рада оборони – дорадчий і координаційний механізм, спрямований на забезпечення умов для зниження напруженості на континенті [12].

Головне завдання нової організації, відповідно з бразильськими планами, полягає в тому, щоб врегулювати невирішені конфлікти між країнами Південної Америки, стати форумом для обговорення нагальних проблем, в тому числі й економічних. У руслі цієї політики можна розглядати і підпи-

сання в листопаді 2010 р. в Гайані учасниками саміту УНАСУР спеціального протоколу на захист демократії в регіоні. Документ передбачає колективні санкції щодо учасників можливих путчів і переворотів, аж до введення торгової блокади [16].

Важливим завданням залишається і розробка Південноамериканського енергетичного договору. Країни континенту володіють великими запасами вуглеводнів, ресурсами для розвитку гідроенергетики та альтернативних джерел палива, однак не існує єдиної політики та ефективно діючих багатосторонніх механізмів, що дозволяють всім країнам Південної Америки відчувати себе в енергетичній безпеці.

В останні роки на міжнародній арені з'явився новий проєкт латиноамериканської інтеграції – АЛБА, запропонований президентом Венесуели Уго Чавесом і колишнім лідером Куби Фіделем Кастро в якості альтернативного шляху розвитку регіону. В даний час в це інтеграційне об'єднання входять як повноправні члени Венесуела, Куба, Болівія, Еквадор, Гондурас, Нікарагуа, Домінікана, Сент-Вінсент і Гренадіни, Антигуа і Барбуда. Основними цілями проголошувалися сприяння торгово-економічного співробітництва в Південній Америці і протистояння економічному впливу США. По суті АЛБА є субсидіарним проєктом, в рамках якого Венесуела намагається за допомогою великих фінансових вливань згуртувати на політичній основі країни, що приєдналися. Для реалізації цього в січні 2008 р. на зустрічі глав держав і урядів з метою фінансування міжнаціональних програм був заснований Банк АЛБА. Засоби Банку спрямовуються не лише на забезпечення проєктів держав-учасниць Боліварійського альянсу, а й інші республіки регіону, насамперед у малі країни Центральної та Карибської Америки, найбільш потребують фінансових ресурсах [17].

В кінці листопада 2008 р. в Каракасі на позачерговому саміті АЛБА лідери країн блоку прийняли рішення про створення єдиного економічного і монетарного простору, що повинно послабити негативний вплив світової кризи на розвиток держав регіону. У підсумковому документі містяться конкретні пропозиції щодо формування сис-

теми взаєморозрахунків з введенням загальної розрахункової одиниці, а в подальшому і спільної грошової одиниці і поступового скорочення використання долара. Рамкова угода про введення єдиної умовної грошової одиниці (сукре) у взаєморозрахунках з торговельних операцій і при реалізації проектів економічного співробітництва, було підписано главами держав в квітні 2009 р. Сукре офіційно введений в обіг з 1 січня 2010 р. і поки функціонує як електронна валюта.

Висновки. Таким чином, найсильнішими економічними інтеграційними об'єднаннями Латинської Америки на початку XXI ст. були МЕРКОСУР та Андське співтовариство націй. Головною особливістю АСН є створення інституціональної структури з наднаціональними функціями за моделлю ЄС, тоді як МЕРКОСУР відрізняється децентралізованою організаційною структурою, в основу якої покладений принцип консенсусу. Характерна риса інтеграційних процесів у Латинській Америці полягає в тому, що підписання угод у рамках регіональних угруповань аж ніяк не означає їхнього послідовного виконання. Проте, незважаючи на труднощі, протиріччя, дискусійні питання, процес інтеграції продовжується та набуває нових якісних ознак, за яких можна говорити про подальші перспективи. Тому висвітлення інтеграційного напрямку в зовнішніх стосунках країн Латинської Америки на початку XXI ст. та інших моментів цього періоду, враховуючи деякі певні зміни, що відбулися в Латинській Америці в сучасних умовах, вимагає свого подальшого вивчення.

Література

1. Фернандо Энрике Кардозо. Зависимость и развитие Латинской Америки. Опыт социологической интерпретации / Ф. Э. Кардозо, Э. Фалетто; пер. с исп. и португ. – М. : ИЛА РАН, 2002. – 220 с.; Rosalba Linares. ALBA. Integracion y Desarrollo: de ideas a realidades / Linares Rosalba // GEOENSENANZA. – 2007. – Vol. 12. – pp.12 – 32.
2. Warleigh-Lack Alex. Towards a Conceptual Framework for Regionalisation: Bridging «New iRegionalism» and «Integration Theory» / Alex Warleigh-Lack // Review of International Political Economy. – 2006. – Vol. 13. – № 5. – pp. 750 – 771; Weisbrot Mark, Jake Johnson. The Gains From Trade: South American Economic Integration and the Resolution of Conflict / Mark Weisbrot, Jake Johnson. – Washington, 2010. – 10 p.
3. Хоменко Г. Д. Андське співтовариство на-

цій: модернізація в умовах глобалізації / Г. Д. Хоменко // Науковий вісник Дипломатичної академії. – 2004. Випуск 10, ч. I. – С. 78–91.

4. Ткач О. І. Стратегії регіональної та національної інтеграції країн Латинської Америки / О. І. Ткач // Політичний менеджмент. – 2009. – № I. – С. 140–146.
5. Лавут А. А. Мегаблоки – вызов для Латинской Америки / А. А. Лавут // Латинская Америка. – 2014. – № 6. – С. 39–47.
6. Кудрявцева Е. С. Мерсосур: политические перестановки и потенциал расширения / Е. С. Кудрявцева // Латинская Америка. – 2014. – № 2. – С. 58–71.
7. Пятаков А. Н. Боливарианская международная система: итоги пятилетия и перспективы / А. Н. Пятаков // Латинская Америка. – 2009. – № 11. – С. 38–51.
8. Кузьмин В. В. Латинская Америка: интеграция и двусторонние экономические связи / В. В. Кузьмин // Латинская Америка – 2008. – № 2. – С. 33–45.
9. Пискун И. П. Куба в интеграционных процессах Латинской Америки в начале XXI века / И. П. Пискун // Латинская Америка. – 2011. – № 9. – С. 49–67.
10. Нутенко Л. Я. Меркосур – страны Азии и Африки: новый этап взаимодействия / Л. Я. Нутенко // Латинская Америка. – 2006. – № 7. – С. 47–59.
11. Reglamento General de UNASUR [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.unasursg.org/images/descargas/DOCUMENTOS%20CONSTITUTIVOS%20DE%20UNASUR/reglamento_gral.pdf. – Назва з титулу екрану. – Дата доступу: 09/ 01/ 2016.
12. Sanahuja Perales J. A. Del «regionalismo abierto» al «regionalismo post-liberal». Crisis y cambio en la integración regional en América Latina [Електронний ресурс] / J. A. Sanahuja Perales // Anuario de la Integración Regional de América Latina y el Gran Caribe – № 7. – 2008–2009. – P. 11–54. – Режим доступу: www.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2009/02450.pdf. – Назва з титулу екрану. – Дата доступу 21. 11. 2015.
13. The Initiative for the Integration of Regional Infrastructure in South America / Action 2030 Policy Brief. – Режим доступу: [http://www.action2030.org/publications/policybriefs/Policy BriefIRSA.pdf](http://www.action2030.org/publications/policybriefs/Policy%20BriefIRSA.pdf). – Назва з титулу екрану. – Дата доступу 07. 12. 2015.
14. Instrumentos fundacionales del MERCOSUR. – Montevideo, Secretaria del MERCOSUR, 2012. – 104 p.
15. Tratado Constitutivo de la Unión de Naciones Suramericanas [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.unasursg.org/images/descargas/DOCUMENTOS%20CONSTITUTIVOS%20DE%20UNASUR/Tratado-UNA-SUR-solo.pdf>. – Назва з титулу екрану. – Дата доступу: 10. 01. 2016.
16. Protocolo adicional al Tratado Constitutivo de UNASUR sobre Compromiso con la Democracia [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.unasursg.org/images/descargas/>

DOCUMENTOS%20CONSTITUTIVOS%20DE%20UNASUR/Protocolo-Adicional-al-Trata-do-Constitutivo-de-UNASUR-sobre-Compromiso-con-la-Democracia-opt.pdf. - Назва з титулу екрану. – Дата доступу: 08. 01. 2016.

17. Agreement for the ALBA application [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://albatcp.org/en/contenido/agreement-alba-application>. – Назва з титулу екрану. – Дата доступу: 05. 12. 2015.

References

1. Fernando Enrique Kardozo. *Zavisimost i razvitie Latinskoy Ameriki. Opyt sotsiologicheskoy interpretatsiii* [Dependence and development of Latin America. Experience of sociological interpretation] / F. T. Kardozo, E. Faletto; per. s isp. i portug. – М. : ILA RAN, 2002. – 220 p.; Rosalba Linares. ALBA. Integracion y Desarrollo: de ideas a realida-des / Linares Rosalba // GEOENSENANZA. – 2007. – Vol. 12. – pp.12 – 32.

2. Warleigh-Lack Alex. Towards a Conceptual Framework for Regionalisation: Bridging «New iRegionalism» and «Integration Theory» / Alex Warleigh-Lack // Review of International Political Economy. – 2006. – Vol. 13. – № 5. – pp. 750 – 771; Weisbrot Mark, Jake Johnson. The Gains From Trade: South American Economic Integration and the Resolution of Conflict / Mark Weisbrot, Jake Johnson. – Washington, 2010. – 10 p.

3. Khomenko H. D. *Andske spivtovarystvo natsii: modernizatsiia v umovakh hlobalizatsii* [And concord of nations: modernisation in the conditions of globalization] / H. D. Khomenko // Naukovyi visnyk Dyplomatychnoi akademii. – 2004. Vypusk 10, ch. I. – P. 78–91.

4. Tkach O. I. *Stratehii rehionalnoi ta natsionalnoi intehratsii krain Latynskoi Ameriky* [Strategies of regional and national integration of countries of Latin America] / O. I. Tkach // Politychnyi menedzhment. – 2009. – № I. – P. 140–146.

5. Lavut A. A. *Mehabloky – vzhov dlia Latynskoi Ameriky* [Mega-blocks is a call for Latin America] / A. A. Lavut // Latynskaia Ameryka. – 2014. – № 6. – P. 39–47.

6. Kudryavtseva E. S. *Mersosur: politicheskie perestavovki i potentsial rasshyreniya* [Mersosur: political transpositions and potential of expansion] / E. S. Kudryavtseva // Latynskaya Ameryka. – 2014. – № 2. – P. 58–71.

7. Pyatakov A. N. *Bolivaryanskaya mezhdunarodnaya sistema: itohy piatyletyia i perspektivy* [Bolivarian international system: results of fifth anniversary and prospects] / A. N. Pyatakov // Latynskaya Ameryka. – 2009. – № 11. – P. 38–51.

8. Kuzmin V. V. *Latynskaya Ameryka: integratsiya i dvustoronnie ekonomicheskie svyazi* [Latin America: integration and bilateral economy connections] / V. V.

Kuzmin // Latynskaya Ameryka – 2008. – № 2. – P. 33–45.

9. Piskun I. P. *Kuba v integratsionnykh protsessakh Latynskoy Ameriky v nachale XXI veka* [Cuba in the integration processes of Latin America at the beginning the XXI century] / I. P. Piskun // Latynskaia Ameryka. – 2011. – № 9. – P. 49–67.

10. Nutenko L. Ya. *Merkosur – strany Azii i Afriki: novyy etap vzaimodeystviya* [Mercosur – countries of Asia and Africa : the new stage of co-operation] / L. Ya. Nutenko // Latynskaya Ameryka. – 2006. – № 7. – P. 47–59.

11. Reglamento General de UNASUR [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: http://www.unasursg.org/images/descargas/DOCUMENTOS%20CONSTITUTIVOS%20DE%20UNASUR/reglamento_gral.pdf. – Nazva z tytulu ekranu. – Data dostupu: 09/ 01/ 2016.

12. Sanahuja Perales J. A. Del «regionalismo abierto» al «regionalismo postliberal». Crisis y cambio en la integraci3n regional en Am3rica Latina [Elektronnyi resurs] / J. A. Sanahuja Perales // Anuario de la Integraci3n Regional de Am3rica Latina y el Gran Caribe – N° 7. – 2008–2009. – P. 11–54. – Rezhym dostupu: www.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2009/02450.pdf. – Nazva z tytulu ekranu. – Data dostupu: 21. 11. 2015.

13. The Initiative for the Integration of Regional Infrastructure in South America / Action 2030 Policy Brief. – Rezhym dostupu: [http://www.action2030.org/publications/policybriefs/Policy BriefIIRSA.pdf](http://www.action2030.org/publications/policybriefs/Policy%20BriefIIRSA.pdf). – Nazva z tytulu ekranu. – Data dostupu: 07. 12. 2015.

14. Instrumentos fundacionales del MERCOSUR. – Montevideo, Secretaria del MERCOSUR, 2012. – 104 p.

15. Tratado Constitutivo de la Uni3n de Naciones Suramericanas [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://www.unasursg.org/images/descargas/DOCUMENTOS%20CONSTITUTIVOS%20DE%20UNASUR/Tratado-UNA-SUR-solo.pdf>. – Nazva z tytulu ekranu. – Data dostupu: 10. 01. 2016.

16. Protocolo adicional al Tratado Constitutivo de UNASUR sobre Compromiso con la Democracia [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://www.unasursg.org/images/descargas/DOCUMENTOS%20CONSTITUTIVOS%20DE%20UNASUR/Protocolo-Adicional-al-Trata-do-Constitutivo-de-UNASUR-sobre-Compromiso-con-la-Democracia-opt.pdf>. – Nazva z tytulu ekranu. – Data dostupu: 08. 01. 2016.

17. Agreement for the ALBA application [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://albatcp.org/en/contenido/agreement-alba-application>. – Nazva z tytulu ekranu. – Data dostupu: 05. 12. 2015.

ОСОБЕННОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ ЛАТИНОАМЕРИКАНСКИХ ГОСУДАРСТВ В НАЧАЛЕ XXI ВЕКА

С. А. Якубовский, д. э. н., профессор, Одесский национальный университет
имени И. И. Мечникова, А. П. Сарнацкий, д. и. н., профессор,

ГВУЗ «Запорожский национальный технический университет», asarnatskiy@mail.ru

В статье исследованы особенности развития экономических интеграционных процессов

стран Латинской Америки в начале XXI века. Показано, что зависимые от США латиноамериканские государства всегда проявляли устойчивое стремление к созданию собственных международных образований. Этому процессу также способствовал и негативный опыт присоединения определенных стран к уже существующим интеграционным объединениям. В частности, вхождение Мексики в НАФТА и возникновение ряда социально-экономических проблем для мексиканской экономики стали толчком для других латиноамериканских стран более быстрыми темпами развивать системы собственных региональных экономических интеграционных образований.

Выявлено, что наиболее мощными экономическими интеграционными объединениями Латинской Америки в исследуемый период были МЕРКОСУР и Андское сообщество наций (АСН). Главной особенностью АСН является создание институциональной структуры с наднациональными функциями по модели ЕС, тогда как МЕРКОСУР отличается децентрализованной организационной структурой, в основу которой положен принцип консенсуса. Используя имеющиеся механизмы этих объединений, в 2008 году было создано наибольшее интеграционное сообщество данного региона – Южноамериканский союз наций (УНАСУР), в который вошло 12 стран. Данное интеграционное образование призвано создать гарантии устойчивого энергетического снабжения с учетом безопасности, эффективности эксплуатации ресурсов и регионального потребления Южноамериканского региона.

Выявлено, что интеграционные процессы в Латинской Америке имеют как центробежную, так и центростремительную составляющие, что свидетельствует о существенном влиянии на деятельность региональных международных образований не только экономических, но и политических факторов.

Ключевые слова: МЕРКОСУР, андское содружество наций, центробежная составляющая, центростремительная составляющая, Южноамериканский союз наций (УНАСУР), ALBA, сукрэ.

SPECIFIC FEATURES OF THE REGIONAL ECONOMIC INTEGRATION OF LATIN AMERICA COUNTRIES IN THE BEGINNING OF THE 21st CENTURY

S. A. Yakubovsky, D.E., Professor, Odessa National University named after I. I. Mechnikov, A. P. Sarnatskiy, Dr. Sc. (History), Professor, SHEI «Zaporizhzhya National Technical University»

The features of development of economic integration processes of Latin America countries at the beginning of the 21st century are investigated. It is shown that USA-dependent states of Latin America have always shown a steady desire to create their own international formations. This process was also facilitated by the negative experience of joining certain countries to already existing integration associations. In particular, Mexico's joining NAFTA and the emergence of a number of socio-economic problems for the Mexican economy have been an impetus for other Latin American countries to develop their own regional economic integration structures at a faster pace.

It was found that the most powerful economic integration associations of Latin America in the period of study were MERCOSUR and the Andean Community of Nations (ASN). The main feature of the ASN is the creation of an institutional structure with supranational functions on the EU model, while MERCOSUR is characterized by a decentralized organizational structure, based on the principle of consensus. Using the existing mechanisms of these associations, the largest integration community of the region was created in 2008 – the South American Unions of Nations (UNASUR), which joined 12 countries. This integration formation is intended to create a guarantee of sustainable energy supply, taking into account the safety, efficiency of exploitation of resources and regional consumption of the South-American region. It is revealed that integration processes in Latin America have both centrifugal and centripetal components, which shows a significant influence on the activity of regional international entities not only economic but also political factors.

Keywords: Mercosur, Andean Commonwealth of Nations, centrifugal component, centripetal component, South American Union of Nations (UNASUR), ALBA, Sucre.

Надійшла до редакції 18.03.2018 р.